

Egy királyné, egy nagybácsi és egy király

(Eszter könyve nyomán)

Eszter portróját megrajzolni anélkül, hogy ideiktatnánk az egész Megilát, nem könnyű feladat. Nehezen választható el a nevet viselő bibliai könyvtől, amit púrimkor olvasnak fel a zsidók az egész világon, pergamenre írott tekercsből. Ez a bibliai *Öt Tekercs* egyike.

Mit tudunk Eszterről, Ávichájil lányáról, akit nagybátyja, Mordecháj fogadott örökbe, miután szülei csecsemőkorában elhaltak, és később a Talmud szerint el is vette feleségül?

Annyit tudunk róla „hivatalosan”, hogy amikor Ahasvéros, minden perzsák királya, megölette feleségét, Vástit, és miután kijózanodott, új királynét keresett magának, udvaroncái kihirdették ezt országshatározat, és egyfajta szépségversenyt rendeztek, ahová tódultak a szép lányok. Aki nem „tódult”, azt erőszakkal fogták be, és ez történt Eszterünkkel is. Nagyon röviden: a rengeteg nő közül a despotának éppen Eszter tetszett meg, és őt tette meg királynénak Vásti helyett.

A háttérben Mordecháj, a nagybácsi állt, aki valamilyen zsidó udvari tanácsos lehetett, egyfajta kijáró, okos zsidó, akinek jó összeköttetései voltak udvari körökben, és így időben tudomást szerzett Hámán gyilkos tervéről.

Eszter neve eredetileg Hadassza volt; az Eszter perzsa név, Astair, akárcsak a Mordecháj (Morduk), akit héberül Petáchjának vagy Máláchinak hívtak. Ez arra mutat, hogy a Perzsa Birodalomban még a vallásos zsidók is meglehetősen asszimiláltak voltak. Esztert a Talmud világszépnek nevezi, egyik a négy közül (Sára, Rácháv, Ávigájil és Eszter – Megila 15a). Ő is prófétanő volt, akárcsak Sára és Ávigájil, egyike a hét prófétanőnek.

És hány éves volt Eszter, amikor királyné lett? Amikor a despota uralkodó őt választotta a sok ezer begyűjtött szűz közül? Ki tudhatja ezt? Vannak, akik tudni vélik. A midrásban három véleményt is találunk: Ráv szerint negyvenéves volt, Smuel szerint nyolcvan, és a Bölcsök közbevetett véleménye: hetvenöt (Börésit rábbá 39,13).

Ha tehát Eszter ilyen idős volt, és kinézését illetően „zöldes”, mint az etrog színe (Megila 13a és Zóhár 2,277), miért választotta őt Ahasvéros a sok szépség közül? Ki tudja? Lehet, hogy a szerelem vak, de valószínűbb, hogy ezt „felső utasításra” tette, mivel a zsidó történelem forгатókönyvének írója nem akarta, hogy Hámán terve sikerüljön, és ezt megakadályozandó, a gyakorlatban egy Eszter kellett a királyi udvarban. És miért járt a zsidóknak abban a korban

ez az életveszélyes fenyegetés, ami Hámán gyilkos tervében jutott kifejezésre? Azért, mert asszimilálódtak, zsidótlanodtak és „élvezték Ahasvéros lakomáját, melyen részt vettek, ették a tréfli ételeket, itták a nészach borokat” (Megila 12a).

Eszter a királyi udvarban is tartotta a szombatot (hét udvarhölgye volt, akiknek a neve megegyezett a hét egyes napjaival, és innen tudta Eszter, mikor van szombat). A Zóhár nem bírja elviselni a gondolatot, hogy Eszter ténylegesen a nem zsidó király felesége lett volna, és ezért azt írja: „az Örökkévaló elrejtette őt (Esztert) és helyette egy démont küldött, aki a megszólalásig hasonlított rá, és ő (Eszter) közben visszament Mordecháj karjaiba” (Zóhár 3,270).

Amikor Mordecháj tudomást szerzett Hámán gyilkos tervéről (amit ő maga váltott ki, mert vonakodott meghajolni előtte), zsákot öltött és riasztotta Esztert. Most jött el az ideje, hogy felfedje kiletét a király előtt és mentse, ami menthető.

Mordecháj megüzeni Eszternek, miről van szó. A királyné megijed, nem tudja, mit akar nagybátyja (vagy férje) tőle. Az megüzeni neki, hogy eljött az ideje: el kell mennie a királyhoz és könyörögni a zsidó nép életéért. Nincs más megoldás. Ne gondold, hogy te majd egyedül megmenekülsz a királyi palotában! Ha te nem segítesz, máshonnan fog jönni a menekvés (a midrás szerint: Istentől!), és te és atyád háza kivész a zsidóságból.

A király szívesen fogadta Esztert, aki böjtölt három napon keresztül, és ez meg is látszott rajta. „Mi a baj, Eszter királyné? Mit kívánsz? A fele királyságom neked adom.” (Eszter 5,3) Eszter taktikusan nem vág a dolgok elibe, meghívja a királyt Hámán társaságában egy nagyszabású ivásatra, és majd ott... Ott újra kérdezi a király, mi a baj, ismét megígéri fele királyságát, mint a mesékben, de Eszter sejtelmesen csak egy újabb meghívást tesz le az asztalra, jöjjön el a király és Hámán holnap egy újabb lakomára, és ott majd megfelel a király kérdéseire. Ahasvérost nem kellett kétszer hívni egy kis ivásatra, így a meghívás el lett fogadva. Miért ígerte Ahasvéros – akit egyes Talmud-bölcsök „hülye” királynak tartanak – kétszer is Eszternek fele királyságát? Pusztán szóvirágról lenne szó? A midrás szerint nem: Jeruzsálem éppen a birodalom közepén feküdt, és a király, aki sejtette, hogy Eszter zsidó (mert származását csak egy zsidó tagadja le), attól tartott, hogy Eszter majd kéri a Szentély építésének engedélye-

zését, amit Ahasvéros állított le. Ezt nem teheti, mert megígérte a népeknek, hogy a zsidóknak nem lesz Szentélyük, ami náluk a szellemi függetlenség jelképe.

A második ivásaton Eszter elérkezettnek tartja az időt, hogy leleplezze... önmagát és Hámánt. Én zsidó vagyok – mondja –, és Hámán ki akar engem irtani népemmel és családommal együtt.

Ahasvéros dühbe gurul. Valamire homályosan emlékszik, ez a marha Hámán tízezer ezüst siklust ajánlott fel a kincstárnak, ha valami néppel szemben szabad kezét kap. Hogy kiirtásról lett volna szó, arra nem emlékszik Perzsia és Média állandóan részeg királya, és most kiderül, hogy a királyné... ki hitte volna, meg hogy ez a Morduk, aki egyszer megmentette az életét valami összeesküvéstől, hogy ez Eszter nagybátyja – ki hitte volna...

Ahasvéros ebben a pillanatban unja a politikát és Hámánt, aki fővesztésre ítélt kegyvesztett lesz. Arra az akasztófára kerül, amit Mordechájnak szánt...

Ezzel a dolognak persze nincs vége, mivel a kiirtási parancs érvényben van. Eszter újra latba veti a női praktikát, könyörög királyi urának, vonja vissza a pecsétes kiirtási végzést, azonban Ahasvéros, aki „alkotmányos király”, sajnálja, de ezt nem teheti. A perzsa törvények értelmében pecsétes királyi dekrétumot nem lehet visszavonni. Újabb sírás-rívás, és megszületik a kompromisszum: a király kinevezi Mordecháj Hámán helyére, és engedélyt ad a zsidóknak, hogy védekezzenek. Nem kell, hogy mint birkák menjenek a vágóhídra. Ezt Mordecháj szervezi meg, akiről kiderül, hogy ehhez is ért. Az eredmény kőztudott: a zsidók legyőzték az életükre törőket, majd Mordecháj és Eszter megírták a Megilát (Eszter könyvét), amit évente felolvasunk az esemény emlékére tartott ünnepen, púrimkor.

Naftali Kraus

Púrim a Dohányban

Március 8-án, vasárnap, 16 órakor kezdjük rendezvényünket a Goldmark Teremben.

Műsor:
a Wesselényi utcai iskola színi társulatának előadása

Vallai Péter színművész zsidó anekdotákat mond

a Sabbathsong klezmerkoncertje.

Kedves vendégeinket büfé, tombola és fergeteges hangulat várja!

Meghívó

A Hegedűs Gyula utcai körzet 2009. március 10-én, kedden, 17 órakor púrimi ünnepéllével egybekötött kántorkoncertet rendez.

Fellépnek: Fekete László, Klein Ervin, Tóth Emil főkántorok, valamint Szilágyi Gábor és Zucker Immanuel kántorok

Kísér: Lisznai Mária orgonaművész

Köszöntőt mond: Zoltai Gusztáv elnök

A műsort vezeti: Deutsch László főrabbi

Cím: XIII. kerület, Hegedűs Gyula u. 3.

„S nem is vágy lenni semmi más – Csupán jó honfű.”

EMLEKEZZÜNK MEG EGYÜTT,
A MAGYAR-ZSIDÓ SZABADSÁGHARCOSOKRÓL,
KIK ÉLETÜKET ÁLDOZTÁK A HAZÁÉRT

MEGHÍVÓ

az 1848-49-es forradalom és szabadságharc 160. évfordulója alkalmából tartandó megemlékezésre!

Program: szavalatok, beszédek, a hősök leszármazottaival együtt névsorolvasás, lovas katonai tiszteletadás - diszlövés, Kél málé kezdetű ima, koszorúzás, emlékezés köveinek elhelyezése, Kádís ima az áldozatok emlékére, sófártyás.

Helyszín: Budapest VII. kerület, Dohány utcai zsinagóga előtti Herzl Tivadar tér

Időpont: 5769. ádár 19. – 2009. március 15. 15.00 órai kezdettel

A megemlékezést követően emlékműsor a Goldmark Teremben, melyre mindenkit szeretettel várunk.

Program: Kiállítás, az 1848-as forradalom és szabadságharc írott emlékei – tisztelegés a 160 éves forradalom és szabadságharc zsidó hősei előtt, versek, zenés kíséret, beszélgetés a leszármazottakkal, vendéglátás (sütemények, üdítők)

Helyszín: 1075 Budapest, Wesselényi u. 7. Goldmark Terem

Időpont: 16.00 óra

Tisztelettel kérjük az emlékezők közül a férfiakat a fejfedő viselésére!

Elérhetőség: szabadsagharcos@freemail.hu vagy 06-1-352-9153

Kérjük, támogassa adója 1%-ával is egyesületünk feladatait és célkitűzéseit.

ADÓSZÁM: 18195321-1-42

Várjuk továbbá adományok felajánlását is a 11708001-20557937 számú bankszámlaszámmal

A rendezvény szervezője: A Magyar - Zsidó Szabadságharcosokért Emlékbizottság

PÚRIM + PÚRIM + PÚRIM

Március 8-án, vasárnap 16 órától

Hagyományos és vidám, fergeteges és hangulatos rendezvény

A programból:

Az ünnep méltatása Prof. Dr. Domán István főrabbitól

Púrimi dallamok Vencel György kántortól

Klein Judit előadóművész műsora, akit zongorán Jager Bandi kísér

A Scheiber Sándor iskola színjátszói, Nagy Ágnes betanításában

Közkívánatra a ZMIRIM klezmercsapat!!! (meglepetéssel)

Cím: VI., Hunyadi tér 3.

HAGYOMÁNYOS ÉTKEK ÉS JÓKEDV!!!

Kérjük, hogy adója 1%-ával támogassa a magyarországi zsidóságot. Technikai számunk: 0358

Körzeti kitekintő

Szeged

A Móra Ferenc Múzeum Biblikus Műkincs kiállításán a Golda Meir Szalonzenekar lépett fel. A két éve alakult csapat a hagyományos zsidó zenét ötvözi a világzenével, olyan hangzásvilágot kialakítva, amely mindenki számára élvezhetővé teszi a zsidó zenei kultúrára épülő dallamokat. A műsorban elhangzottak hagyományos imarészletek, jiddis dalok, régi és új izraeli zenei motívumok, de chásid és izraeli popzenét is játszottak újrakeverve. Zenei repertoárjukat az elmúlt másfél évben 40 koncerten mutatták be, megismerhették és vitték a szegedi közösség hírére a Felvidékre és Erdélybe is. A szatmárnémeti zsinagógában 4500 ember hallgatta őket. A múzeumi koncerten a Szentírásból vett részleteket is előadták, főként Ezékiel könyvéből szerepeltek liturgikus dalszövegek, de idéztek tórárészleteket, zsolnárokat is. Különösen a társasjátékok részéről mutatkozott nagyfokú érdeklődés a program iránt.

L. A.

Tu bisvát az ORZSE-n...

A közösség idén is együtt ünnepelte a sábbát bejövését és tu bisvátot. Az egyetemnek és zsinagógájának helyet adó patinás, belvárosi épület előkertjébe a hagyományok szerint fákot ültettek. A munkatársak részéről többek között *Sommer László* oktatási osztályvezető, míg a hallgatók részéről *Balogh István* HÖÖK-elnök, *Kádi Nina*, *Gábor Zsuzsa*, *Molnár Krisztina* és társaik vettek részt a faültetésben és a nemcsak finom, de szépen, sokszor már-már művészi igényességgel elkészített tu bisvati gyümölcstálak összeállításában. Sokan eljöttek az ünnepi istentiszteletra, a hívek és a más körzetekből, illetve külföldről érkezett vendégek megtöltötték a zsinagógát, majd a több száz fő befogadására alkalmas díszteremben együtt fogyasztották el az Izraelt jelképező gyümölcsöket, amelyekre *Schöner Alfréd* főrabbi előmondásával áldások is elhangzottak. Beszédében a főrabbi-reaktor elmondta, hogy svát hó 15-e, azaz a fák újéve nem tórai eredetű ünnep, azonban ettől még ugyanolyan fontos, mint a többi jeles napunk. Külön érdekesség, hogy egyes közösségekben – főként Izraelben – a peszachihoz hasonló saját rituális menetrenddel, forgatókönyvvel tu bisvati szédert szoktak tartani ilyenkor. Magyarországon is több helyen szerveztek ilyen eseményt, például a Szochnutban *Schöner Alfréd* főrabbi vallási irányításával. A hangsúly ilyenkor a gyümölcsökön van, vallási irányittól függően 7 vagy 15-féle, főként délgyümölcsöt szoktak felszolgálni, de a vallási maximalistára törekvő marokkói zsidóknál több mint 50 gyümölcs kerül az asztalra. A főrabbi elmondta, hogy a zsidóságnak mind az ókori, mind az újkori történetében fontos események kötődnek a naphoz. Izrael megalakulása után ekkor ült össze először a Kneszet, a zsidó állam parlamentje. Emlékeztetett rá, hogy bár sokszor parázs és durva viták folynak a zsidó országgyűlés falai között, a lényeg, hogy mindenki elmondhatja véleményét. Ezzel Izrael a Közel-Kelet egyetlen demokráciája. Tanításában felidézte azokat az idők, évtizedeket, amikor a kommunizmus alatt szinte minden vallásos és Izraelhez hű család otthonában ki volt téve egy pénzgyűjtő persely, amelybe a Keren Kajemet Lejzsrael nevű cionista szervezet számára gyűjtötték adományokat. Ez a később országos méretűvé és fontosságúvá vált, ma is létező zsidó szervezet vásárolta vissza az Erebben lakó araboktól földjeiket, szabályos szerződéseket, adásvételek formájában visszavéve az ősi hazát. Ez is bizonyítja, hogy nem áll meg a vád, miszerint a zsidók önkényesen

foglalták el Palesztinát. A Szentföld az ott megtelepedett arabok tudtával, jóváhagyásával és aktív közreműködésével jutott vissza eredeti gazdájához.

Schöner Alfréd a közösség terveit ismertette elmondta, hogy a *Frankel Leó* úti körzeti kántormeghívásos sorozata keretében *Tóth Emil* a következő sabbát Budán fog énekelni, *Sándor György* világhírű, Indianapolisban szolgáló főkántor pedig idén is meglátogatja az ORZSE-t, ahol vendégtanárként és kántorként is fel fog lépni. A közeljövőben pedig *Verő Tamás* budai rabbi – a rabbi képző volt tanítványa és végzettyje – fog dróóst mondani az egyetem zsinagógájában péntek este. Az ORZSE templomának vezetői szeretnék minden ott végzett rabbit egy-egy szombatköszöntő dróosra felkérni az elkövetkező hetekben.

...és a Hegedűsben...

Tu bisvátot idén rendhagyó módon, de nagy sikerrel ünnepelték meg a Hegedűsben. Meghívott zenekarok, kórusok vagy előadók helyett a műsort a körzeti vallási vezetők és kollégáik, barátai adták. A közös ima után a zsinagóga felett lévő nagyteremben folytatódott az ünnepség. A több mint száz fő befogadására alkalmas helyiség mindkét, faltól falig érő asztala megtelt, a törzstagokon és a helyi kilén kívül a hitközség számos vezetője, családosa és fiatal ember is eljött.

Elsőként *Deutsch László* főrabbi köszöntötte a megjelenteket, különösképpen a körzeti elnökét, hiszen pont 10 éve annak, hogy *Zoltai Gusztáv*ot megválasztották a nagy múltú közösség világi vezetőjévé. Ez alkalomból a főrabbi és a hívek téglalap alakú, feliratos csokoládétortával ajándékozták meg őt, azt kívánva neki, hogy éljen 120 évig és még sokáig vezesse a zsinagógát. A főrabbi külön kiemelte, hogy a körzeti elnöknek sikerült meg- és felújítani templomukat, fenntartani napi rendszerességű vallási életüket és összetartani a közösséget, amelyben nemcsak az előimádkozó, hanem a hívek is tudnak és akarnak imádkozni. *Zoltai Gusztáv* meghatottan mondott köszönetet, kiemelve, hogy mindaz, amit a Hegedűsben sikerült elérni, nem jöhetett volna létre az ide járó hívek önzetlen segítségével.

A főrabbi tanítást is adott tu bisvát hagyományairól. Megtudhattuk, hogy összesen négy újéve van a zsidóságnak: niszán, tisi és elul elsején, valamint most, svát hó 15-én. A vers- és irodalom szerető főrabbi az ünnepről megemlékezvén a Tóra és a Talmud mellett *Patai József*, *Kiss József* és *Ibn Gabirol* verseiből is idézett. Arra hívott fel mindenkit, hogy örüljünk a tavasznak és annak, hogy ezernyi apró jelét lehet felfedezni a természet újraéledésének. Vele együtt üljünk meg mi is. A főrabbi külön kiemelte, hogy a zsidóság számára mindig is fontos volt a környezet megóvása, és már a Tóra is szól a fák védelméről, a gyümölcsfákat még háború, ostrom során sem szabad kivágni.

A 15-féle friss és zamatos gyümölcsre közösen elmondott áldás után *Szilágyi Gábor* kántor ünnepi dallamai töltötték meg a termet. Újpest „küldötte” szokás szerint kített magáért, és gyönyörű hangjával pillanatok alatt megtöltötte és elvárászolta a termet.

Az est harmadik meglepetéseként *Deutsch László* főrabbi – új oldaláról bemutatkozva – zongorán adta elő a két közönségkedvencet: az *Oszé* sálomot és a *Hevenu* sálom áléchemet.

Az ünnepség zárásaként *Salamon Berkowitz* tartott emlékeztető heticaszakasz-magyarzatot. A nagy vallási tapasztalatokkal rendelkező üzletember külön kiemelte Jitró szerepét, aki azon kevesek közé tartozik,

akikről szidrárt neveztek el. A zsidóság világra való nyitottságát, toleranciáját jelzi, hogy annak a Jitrónak állítottak így emléket, aki nem is volt zsidó. *Salamon Berkowitz* beszédében elmondta, hogy a zsidóság és a magyarság története összekötődik, és már a honfoglalás idején is volt zsidó vallású nép (kazárok) a Kárpát-medencé-

Kazinczy: „szép pájeszú”

ben. Mindehhez *Deutsch László* főrabbi még hozzátette, hogy *Scheiber Sándor* professzor (z.l.) kutatásai alátámasztják azt a feltevést, miszerint már a római korban is éltek zsidók Magyarország egykori területén.

Az igényesen és szépen feltálat gyümölcstálakba még ízletes gránátalma is került, amelyre *Sehechejanu* áldást mondtak a hívek.

Ezt követően még sokáig, estebe nyúlóan maradt együtt a közösség, jókat énekelve és beszélgetve.

Szilágyi Iván Péter

...és Debrecenben

Ha tu bisvát, akkor Nagyvárad. Évek óta hagyomány Debrecenben, hogy a fák újéve alkalmából a nagyváradi hitközségről érkeznek mindazok, akik velünk együtt ünnepelnek. A Hákeset énekkar, a Villányi György Klezmer Band és az Or Neurim táncegyüttes egyre inkább elkápráztatja a DZSH tagságát. Kinőtük a kultúrterem adta lehetőségeket, ezért a közelben lévő zeneiskola kiváló akusztikájú koncerttermében tartottuk ezt az ünnepséget. Több évtizedes szokás, hogy gyümölcsösökkel kedveskedünk a megjelenteknek. Azon hitestvéreinknek, akik betegségük miatt mozgásukban korlátozottak, hához szállítjuk a gyümölcsadományt.

A vendégek és a közönség köszöneté után *Aser Ehrenfeld* rabbi osztotta meg velünk gondolatait. Párhuzamot vont az ember és a fa léte között. Tudnunk kell, mennyire fontosak gyökereink, nevezetesen őseink, akikre mindannyian büszkék lehetünk. És nekünk úgy kell életvitelünket folytatni, hogy a mi drága őseink, azok a bizonyos gyökereink is büszké lehessenek ránk. Legszentebb törvénykönyvünk, a Tóra betartása ezt eredményezheti.

A fergeteges koncertet a közönség vastappsal köszönte meg, s ahol tu-

dott, „kibővített kórusként” az ismert dalok éneklésével „besegített”. „Jövőre veletek ugyanitt...”

***

A hitközség vezetőségének régi meghívására a közelmúltban Debrecenbe látogatott *Aliza Bin-Noun*. Hivatalos elfoglaltságai, valamint az Izraelben zajló sajnálatos események eddig megakadályozták ideutazását. Nagy-nagy szeretettel és örömmel vártuk a nagykövet asszonyt, aki egyszerűségével kihangsúlyozta, hogy családba érkezett.

Horovitz Tamás elnök meleg sza-

Lefkovic Sándorról (z.l.) sem, aki kiváló lejnlásával gyakorta erősítette e templom közösségét is.

A péntek esti kiduson *Keszler László* néhány mondatban szólt a templomhoz való mély kötődéséről, arról, mit jelent ez egy olyan ember számára, aki nagyon fiatalon maradt egyedül, és igazi otthonra e falak között lelt. Életéről legjobbat rajta kívül – mint mondta – egy székesfehérvári történész, kutató (aki néhány évvel ezelőtt mélyinterjút készített vele) tud, *Szántó Edit*, aki személyesen is megtisztelte ezt a jeles eseményt.

Szombaton a hagyományoknak megfelelően *Keszler László* elmondta ugyanazt a haftarát, amelyet annak idején bár micvá ifjúként, és sor került a hagyományos papi áldásra is. Máftírként a tórához járult a közösség szintén megbecsült tagja, *Keller Sándor* is.

Az istentiszteletet követően *Domán István* főrabbi beszélt tu bisvát jelentőségéről Izraelben és a diaszpórában. A sokféle gyümölcs elrendezése, a dúsan terített asztal a templom hölgyeinek izlését dicsérete.

-gáljuli-

Bethlen tér

Tu bisvát napján a kultúrterem megtelt a gyerekek vidám zsvájával, akik jelentős számban vettek részt a felnőttek oldalán a fák újévének ünneplésében. *Deutsch Róbert* főrabbi méltatta a nap jelentőségét, beszélt az ünnep háttéréről, majd közösen mondták el az áldásokat. *Tóth Emil* és *Kerekes Béla* főkántorok házánut szamai nagy tetszést arattak. *Jichák Weis* tartott nagy figyelemmel kísért előadást a hetiszakaszról és az ünnepről. A dúsan terített asztalokat *Sárközi Gyula*, a templom vezető előjárója nagylelkű adományának köszönhetjük.

Kazinczy

A zsinagóga téli terme zsúfolásig megtelt svát hó 15-én. A délutáni és az esti ima között foglaltak helyet a hívek a gyümölcsökkel dúsan megtérített asztalok mellett. Ráv *Mojse Weisberger* főrabbi meg is jegyezte: talán még a nagy rabbi, *Ráv* is elégedett lenne ennyi gyümölcs láttán. Ő nem volt gazdag ember, de garast garásra gyűjtött, hogy egyszer egy évben, ha lehet, minden gyümölcsből kóstoljon, ezzel dicsérve a Teremtőt.

Beszédében hangsúlyozta a főrabbi: nem véletlen, hogy a növények és fák, a gyümölcsök újéve éppen a tíz ige elhangzásának szombatja elé esik. Mert az ember olyan, mint a mező fája. Növekszik, virágzik, de ha a fát elszakítják a nedvet adó gyökértől, akkor elszárad. A zsidó ember szintén. Ha eltávolodik a vallástól vagy a történelem gátolja, hogy befogadja a nemes nedvet, bizony elszárad. Ha azonban az ősi gyökerekből újra táplálékot vesz magához, imával, hittel, tanulással, akkor újra kivirágzik, dússá lesz a fához hasonló. Ez a zsidóság több évezredes fennmaradásának titka. A gyümölcsök fogyasztása között zsolnárokat recitáltak. Ráv *Weisberger* elmondta, hogy ez nem mindenütt szokás. Magyarországon felmennyünk így cselekedtek, ezért e hagyomány folytatható.

Örvendtes, hogy igen sok fiatal vett részt a rendezvényen. Például az ORZSE diákjainak csoportja. Mert az ortodoxia – nyitottságát bizonyítva – nyitva áll minden tanulni vágyó előtt. Számos szép pájeszú gyerek is eljött, valamint a Wesselenyi utcai Alapítványi Iskolából és a Scheiberből is érkeztek növendékek, akik a Kazinczy utcai Tajrász Emesz hallgatói. Virágzik tehát a fa, szépen zöldellnek a levelek, reményt adva, talán mégis lesz utánpótlás. A délutáni imát ráv *Eisenberg Aron*, az estit ráv *Kesztenbaum Árje* mondta el.

Az Erebben honos gyümölcsök fogyasztásánál Izrael békéjére gondoltak a jelenlévők.

D. G.

Akárcsak az olívaolaj...

(Töcáve hetiszakasz)

„Té pedig parancsold meg Izrael fiainak, hogy hozzanak világitás céljára tört, tiszta olívaolajat, hogy örökmécsest gyűjtsanak vele” (2Mózes, 27,20). A zsidó hagyomány a fénynek általában, de az olívaolajnak különösen, nagy és szimbolikus jelentőséget tulajdonít. A midrás e témában Jeremiás prófétát idézi, aki a zsidó népet a friss olívaolajhoz hasonlíttja: „zöldellő, szép gyümölcsű és formás olajának nevezett téged az Örökkévaló” (Jer. 11,16).

MIÉRT AZ OLÁJBÖGYŐHOZ hasonlítja a zsidó népet a próféta – veti fel a kérdést a midrás –, hiszen más helyütt már szólóhoz, függő, datolyához és dióhoz is hasonlított az Írás a zsidókat?

A hasonlat kézenfekvő – magyarázza is meg mindjárt –, amikor az olajbogyó még a fán van, megnyomogatják, aztán leszedik, megcsépelek, végül kipréselik, s lesz belőle olaj. Így van ez a zsidókkal is. Jönnék ellenségeik, ütök-verik, börtönbe zárják, láncra verik, gettóba zárják őket, mígnem Isten megkönyörül rajtuk (Smot Rábbá, 36,1).

A midrásban másutt ugyancsak szerepet kap a zsidók – olajbogyó hasonlat, szintén a fenti Jeremiás-versre vonatkoztatva.

A kérdés ugyanaz, a válasz más: minden más folyadék elegyedik egymással, kizárólag az olajjal nem keveredik össze más folyadék. A zsidókkal is ugyanez a helyzet, ők sem keverednek a bálványimádókkal (uo.).

Végül az olívaolajat a Szentlélyhez hozza összefüggésbe. Miként az olaj, úgy világít a Szentlély az egész világnak, ahogy a próféta mondja: „világosságodhoz népek jönnek” (Jesája, 60,3). Ezért is nevezett őseinket zöldellő olajjának, mivel ők azok, akik hitükkel megvilágítják a világot. A midrás itt a monoteizmusra mint a zsidóság lényegére utal.

***

EBBEN A SZAKASZBAN Mózes neve nincs megemlítve. Bár úgy kezdődik, hogy „Té pedig parancsold meg”, ahol a „te” értelemszerűen Mózes, mégsem szerepel a neve. Egyes kommentátorok különböző magyarázatot adnak erre. Az egyik szerint ez annak köszönhető, hogy amikor Mózes az aranyborjú esete után azzal fordult az Örökkévalóhoz: „ha megbocsátasz nekik, jó, ha pedig nem, akkor törölj engem könyvedből (a Tórából)”, az Örökkévaló tudvaleg megbocsátott, de szaván fogta Mózeset oly módon, hogy egy szakaszban – ebben – nem ejtette ki a nevét.

A vilnai Gáon szerint akár hó 7., Mózes elhalálkozásának napja rendszerint arra a hétre esik, amikor a Töcáve szakaszt olvassák. Mózes neve azért nem említetik ekkor – mintegy jelzésként –, merthogy ezen a héten távozott az élők sorából.

***

„ÉS LAKOZNI FOGOK Izrael fiai között és Istenük lesznek. És tudni fogják, hogy én vagyok az Örökkévaló Istenük” (uo. 45–46). Az eredeti szövegben itt az Elohim, Istennek azon neve szerepel, mely a hagyomány szerint a szigorú és büntető isteni arculatot jelenti, míg a négybetűs, a Kimondhatatlan Név a könyörületet és az irgalmat jeleníti meg.

A mezritsi mágid, aki a chászid hierarchiában Báál Sém Tov utóda volt, feltette azt a kérdést, hogy a fenti idézetben Isten miért a szigorú és büntető mivoltában szerepel?

Ennek magyarázata a következő: az apa, aki nagyon szereti a fiát, kész őt mindenáron megvédeni, akár meg is verekszik azokkal, akik bántani akarják. Isten pedig itt kinyilvánítja, hogy Izrael fiai között fog lakozni, amivel irántuk való szeretetét fejezi ki, de ezzel egyben azt is tudatja, hogy népe üldözőinek viszont szigorú és büntető arcát fogja mutatni.

***

FIATAL KOROMBAN – mesélte Rabbi Hanoch, az alexandri rebbe – olyan rabbinál tanultam, akit minél inkább megismertem, annál kevésbé értékeltém. Később azután, amikor megismertem a kocki rebbét, reb Mendelét, és mind gyakrabban találkoztam vele, egyre inkább a hívévé váltam és mind jobban növekedett az iránta való nagyrabecsülésem, mivel nagy és szent ember volt. És ekkor értettem meg azt az Írás-verset – mondja rabbi Hanoch –, mely azt mondja: „Lakozni fogok Izrael fiai között és Istenük lesznek”. Hiszen a bálványok, hamis istenségek kívülről és messziről jó benyomást kelthetnek, tetszetősek, még csilloghatnak is. Amint azonban a lényegét akarjuk megragadni és a felszín mögé nézünk, mindjárt kiderül, hogy ott nincs semmi.

Az Örökkévalónál ezzel szemben mindez fordítva van. Csak miután megismertük, mivel közöttünk lakozik, akkor tudatosul bennünk, hogy Ő az egy és igaz Isten. A zsidó ember oly módon ismeri fel Isten nagyságát és kerül egyre közelebb Hozzá, hogy tanulmányozza a Tórá – fejezte be eszmefuttatását az alexandri rebbe.

***

AMIKOR reb Náftáli, a ropsitzi rebbe gyerek volt, egyszer egy chászid egy aranyat adott neki azzal, mondja meg neki, hol lakik az Isten. A gyerek erre felajánlott a chászidnak két aranyat, ha az megmondja, hol nem...

Ugyanezt a kérdést tették fel reb Mendelének, a kocki rebbének is gyerekkorában, aki viszont azt válaszolta, hogy az Isten mindenütt jelen van – ahová beengedik ...

Naftali Kraus

ZSOLTÁROK KÖNYVE

A 75. és a 76. zsoltár

A most következő két zsoltár voltaképpen hálaének, Isten segítségét dicsérelő költemény. Az első a gonoszok pusztulásáért és a tőlük való megszabadulásért ad hálát, míg a második egy győzelem feletti köszönetet jegyében fordul a Mindenhatóhoz. Címeik szerint, az előzőkhez hasonlóan, mindkettőnek a már említett Aszaf a szerzője. Ha ezt elfogadjuk, keletkezési idejük az időszámításunk előtti 10. századra tehető. Vannak azonban, akik a 76. zsoltárt Jeruzsálemnek a nagy asszír ostromtól való megmenekülésének korára (időszámításunk előtt 701-ben) helyezik.

A most fordításban következő 75. zsoltár címét (1. vers) és bevezetőjét (2. vers) leszámítva három részre osztható:

1. A költő Isten szavait idézi: 3–4. vers.
2. A gonoszokhoz fordul, akik tévedésben éltek, mert az ember sorsát Isten dönti el: 5–9. vers.
3. A költemény zárósoraiban (10–11. vers) a költő Istennek ad hálát.

Egyesek úgy vélik, hogy zsoltárunk valójában nem is háladal, hanem inkább a szorult helyzetben levő költő reményeit fogalmazza meg. A szerző azonban annyira biztos a Mindenható várható segítségében, hogy mindent úgy ír le, mintha már bekövetkezett és megtörtént volna. Az ilyen jellegű, múlt idejű költői túlzást a bibliatudomány jól ismeri, és azt *prófétai múltnak* szokás nevezni, mivel elsősorban a prófétai irodalom körében gyakori.

A karmesternek, a „*Ne ronts*” (dallamára), Aszaf zsoltáréneke. Hálát adunk Neked, Isten, hálát adunk, hogy közel a neved, ezt hirdetik csodatetteid. Megszabom az időt, amikor egyenes ítéletet hozok. Meginoghat a föld és minden lakója: Én szilárdítottam meg oszlopait, szela. Így szóltam a nagyképűekhez: ne hivalkodjatok, s a gonoszokhoz: ne kérkedjétek! Ne emeljétek magasba fejeteke, ne szóljatok gőgös nyakkal! Hiszen nem napkeletről, sem nyugatról, nem a pusztából (jön a) felemelkedés, hanem Isten ítélt (föltöttük), ez aláz le és ez emel föl, mert serleg van az Örökkévaló kezében, vérvörös borral, tele habzó itallal, ebből csorgat, seprőjét szívják magukba, isszák mind a föld gonoszai. Én viszont örökké hirdetem, dalt zengve Jákob Istenének. S minden gonosz szarvát letöröm, hogy emelkedjék az igaz dicsősége.

A zsoltár címében szereplő „Ne

ronts” (dallamára) minden bizonnyal egy az idő tájt közkedvelt dalra (népdalra?) utal, vagyis a szerző szándéka szerint zsoltárunkat erre a dallamra kellett volna előadni. Annak idején ugyanis a költeményeket mindig zenei formában és hangszerkísérettel volt szokás előadni.

A költő Istenhez fordul, hálát adva Neki, hogy „közel a neved”. A Biblia nyelvterületében, de különösen a Zsoltárok könyvében Isten neve magát az Örökkévalót jelzi, mintegy szinonimaként. A hálaadó sor után Istent szólaltatja meg a szerző: „Megszabom az időt, (amikor) egyenes ítéletet hozok”, vagyis egyedül a Mindenható dönti el, mikor hozza meg ítéletét az emberekről és sorsokról.

A (már korábban általunk megmagyarázott) szela dallamzáró jelzés után, a zsoltár 5. versétől ismét a költő szólal meg, a hivalkodó, dölyfös gonoszokat figyelmeztetve, „Így szóltam a nagyképűekhez: ...ne kérkedjétek!” Itt szó szerint ezt olvashatjuk: „ne emeljétek fel szarvotokat!” A bibliai héber nyelvben ugyanis a szarv a dicsőség jelképe, csakhogy ezt nem lehet így magyarul visszaadni, ezért ültettük át a kifejezést inkább értelemszerűen. Ugyancsak ez a kifejezés jelenik meg a következő versben is, ahol a magyar változatban szarv helyett a fej szót kellett fordítanunk: „Ne emeljétek magasba fejeteke.” Egyedül a zsoltár utolsó mondata első felében tudtuk megörizni az eredeti szöveg „szarv” szavát: „minden gonosz szarvát letöröm”, mert ez a kifejezés a magyar nyelvben is azonos értelemben honos. Ugyanott, a mondat második felében ezt a szót már a „dicsőség” szavával kellett helyettesítenünk.

Zsoltárunk 7. verse meglehetősen nehézkes, noha értelme teljesen világos. A költő arra figyelmezteti a nagyképű gonoszokat, ne bízzanak semmiféle külső segítségben, mert egyedül Isten dönt a sorsokról. Nem kelettről, sem nyugatról jön a segítség, sem – az eredeti héber szerint – mimidbár harim, amit különféle képp lehet fordítani. Egyszerű, szó szerinti értelme: „a hegyek sivatagából”. (Van, aki így is ülteti át.) Sokan úgy gondolják, hogy a sivatag a déli irányt, míg a hegyek az Izraeltől északra fekvő Libanon hegységet jelöli, így mind a négy égtáj szerepelne szövegünkben. Van olyan vélemény is, hogy az egész kifejezés a hegyes, déli Negev sivatagra utal, s az északi irány azért marad ki, mert onnan mindig csak a rossz (Izrael ellenséges hódítója) érkezett. Ezeknél valószínűbb, hogy a *harim* szót nem főnévként, hanem a műveltető módban álló R-V-M gyökből képzett ige névként (tudományos szóval gerundiumként) kell értenünk. Jelentése ebben az esetben „felemelkedés”. Mi is így fordítottuk.

A 9. mondat is eléggé problematikus: „serleg van az Örökkévaló kezében, vérvörös borral, tele habzó itallal, ebből csorgat, seprőjét szívják magukba, isszák mind a föld gonoszai”. A serleg ugyanis Isten ítélethozatalára (vesd össze például Jesája könyve, 51. fejezet 17. versével), a vérvörös bor pedig a vérre emlékeztet, ez utóbbi az ítélet félelmetes volta utal. A „habzó ital” kifejezésben szereplő héber *meszekh* szó egyedül itt fordul elő a Szentírásban (hapax legomenon). A szó gyöke azonban jól ismert, jelentése „kever”. Tudnunk kell, hogy Izraelben az ókorban mészolort termeltek, amelyet vízzel és fűszerekkel kevertek. (Mellesleg a keresztény misebor neve és gyakorlata is innen ered.) Van, aki úgy véli, hogy itt a keverés a túl erős fűszerezésre utal, amitől a bor méregerős és habzó lesz. Feltehetőleg erre gondol a 60. zsoltár szerzője is, amikor így énekel: „émelygő bort ittaltál velünk” (5. vers). A büntetést szimbolizáló, habzó borral teli serlegből csorgat a költői kép szerint Isten a népeknek és az embereknek, sorsukat meghatározva, és végül a gonoszok ennek a bornak a „seprőjét isszák”, vagyis a legalját, ami meg szokott maradni a

boroshordók, hasonlatunk szerint az Isten kezében levő serleg alján. Ezt az úgynevezett borseprőt ugyanis már nem szokták meginni, mivel az annyira erős, zavaros és keserű, hogy szinte mérgezőnek tartották.

A 76. zsoltár – címét leszámítva – tartalmilag szintén három részre osztható:

1. Jeruzsálem győzelmének és az ellenség bukásának leírása: 2–7. vers.
2. Isten hatalmának megdöbbenő nagysága: 8–11. vers.
3. A záró sorokban (12–13. vers) a költő fogadalmat tesz Istennek, hogy háláját áldozatbemutatással fogja leróni.

A karmesternek, dallamokkal, Aszaf zsoltáréneke. Jól ismerik Juddában Istent, nagy az Ő neve Izraelben. Sálemben volt az Ő sátra, hajléka Cionban. Ott törte meg a villámló nyilat, a harci pajzsot és dárdát, szela. Fényt sugárzó vagy, hatalmasabb a vad hegyeknél. A keményszívűek ellágyultak, álomba zuhantak, s a harcedzett férfiak sem találták kezüket. Jákob Istene, dühödött ellankadt a szekér meg a ló. Félelmetes vagy, ki állhat meg Előtte, míg haragod tart? Az égből hirdettél ítéletet, a föld megrettent, s elnémult. Ahogy ítéletre emelkedett Isten, hogy megsegítse a föld minden jámborát, szela. Még a haragos ember is magasztal Téged, maradék dühüket gúzsba kötöd. Tegyetek fogadalmat, áldozatok Örökkévaló Isteneteknek, akik körülötte vagytok, hozzatok ajándékot a Félelmetesnek! Ő fékezi meg a fejedelmek lelkét, félelmet kelt a föld királyaiban.

A címben szereplő „dallamokkal” minden bizonnyal a zenei kísérettel történő előadás sajátos módját jelzi, a zsoltárok hangszeres, dallamos előadási módjait azonban a jeruzsálemi Szentlély pusztulása után a gyász jeléül megszüntették, és azok sajnálatosan feledésbe mentek. A kifejezés egyébként már előfordult korábban, könyvünk 54. és 55. zsoltáraiban.

„Sálemben volt az Ő sátra” – éneklé Istenről zsoltárunk szerzője, ami köztudomás szerint Jeruzsálem ősi neve, s ugyanilyen szinonimaként használja versében a költő az izraeli főváros központi hegyének, Cionnak a nevét is. Úgy tetszik, a zsoltár egy sikertelen jeruzsálemi ostromból történt megmenekülés alkalmával íródott, talán éppen a legsúlyosabb asz-szúr támadás után, ami időszámításunk előtt 701-ben zajlott le. A „vad hegyek” említése minden bizonnyal a Jeruzsálemet körülölelő nagy hegyekre utal, ahol az ellenség támadása elakadt. Van azonban olyan biblia-magyarázó is, aki szerint a vadállatokkal teli hegységre gondol a költő.

Amikor a szerző a keményszívű ellenség harcosairól azt állítja, hogy „álomba zuhantak”, valószínűleg halálukra, pusztulásukra gondol. Hasonló sorsra jutottak a harci eszközök, „a szekér meg a ló” is. Ugyanilyen jelentéssel bír a „nem találták kezüket” kifejezés: a harcosok annyira nem tudták használni a fegyvereiket, mintha azt sem tudták, hol a kezük. Az ellenség megfutamorodása és veresége Isten dicsőségét jelzi (8. vers), és mivel az ostrom befeljeszódott, „a föld megrettent, s elnémult” (9. vers).

Kissé nehezen érthető a zsoltár 11. mondata: „Még a haragos ember is magasztal Téged, maradék dühüket gúzsba kötöd.” Van, aki ezt ugyancsak az ellenségre, illetve maradékaikra érti, mások általában a haragvó, Isten ellen lázadó emberekre, akik végül is dicsérettel és kegyelemmel az Örökkévalót, látva nagyságát és segítőkészségét. Végül a szerző áldozatbemutatásra szólítja fel a népeket és az embereket, akik közel állnak Hozzá, vagy amely népek Izrael szomszédságában élnek. Hiszen a Mindenható nagysága és Izrael sikeres megszabadulása megfékezi a gőgös fejedelmeket, és „félelmet kelt a föld királyaiban”.

Raj Tamás

PÁSZKA 5769/2009

Értesítjük hittestvéreinket, hogy a pászkaellátást az alábbi körzetek biztosítják:

VII. ker., Síp utca 12. hétköznapi pünken: vasárnap:	9.00–15.00 9.00–12.00 9.00–12.00
II. ker., Frankel L. út 49.	9.00–13.00
IV. ker., Liszt F. u. 6.	9.00–12.00
VI. ker., Hunyadi tér 3. (félemelet)	9.00–12.00
VII. ker., István út 17. (Bethlen tér)	9.00–12.00
VIII. ker., Nagyfuvaros u. 4.	8.00–13.00
XI. ker., Károli Gáspár tér 5. Érdeklődni a 06-70-382-1975 számon vagy a lagymanyos@gmail.com e-mail címen.	
XIII. ker., Hegedűs Gy. u. 3. hétfőtől csütörtökig	9.00–15.30
pünken	9.00–12.00
vasárnap	9.00–15.00
XIV ker., Thököly út 83. 06-30-971-8023	
XX. ker., Zamárdi u. 7.	

Budapesti Zsidó Hitközség Szertartási Osztálya

1075 Budapest, Síp utca 12., 1. em. 18.

Tel./fax: 413-5526

E-mail: szertartas@mazsihisz.com

Honlap: www.szertartas.hu

ZSIDÓSÁG RÉGI TOLLAL

Lapozgatás egykori zsidó újságokban

Arca 20. évtized
A MAGYAR ZSIDÓK
LAPJA
KÖZVETLEN ÉS KÖZVETLEN MUNKÁK

Mottó:
„Meg kell maradnom, mint földön a kő
igazságokban meg nem ingatottnak.”
(Székely Magda)

Kis archívumomban külön helyet kapott az az újságcsomag, melyet valamikor papírszalaggal átkötve, a többitől gondosan elkülönítve találtam meg. Összetartoznak, egy külön világot rejtenek, nemcsak azért, mert a Hagyomány című lap számai ezek, hanem azért is, mert egy olyan korban íródtak, mely fehérterror néven vonult be a történelembe. Nyomon követhetünk bizonyos eseményeket, melyek eddig rejtve maradtak, bizonyos szemléleteket, melyeket nem tanítanak az iskolákban, és bizonyos élettérzéseket, melyeket atyáink, nagyapáink, dédapáink érezhettek. Az újságok mindegyikén széljegyzetek meg számok ékeltelenkednek, melyek jelzik, hogy lajstromozták őket, no meg a Budapesti Úgyészség ovális alakú pecsétje, aztán meg egy hosszabb szöveg, mely így szól: „E sajtótermék szétküldését megengedem.” Minden szigorúságnak ellentmond azonban, hogy a lapok jórészt felvágatlanok maradtak, és így közel kilenc évtizednyi „Csipkerózsika-álom” után minket ért az a megtiszteltetés, hogy lapozhatóvá tegyünk őket. Még annak az ellentengemagynak az ügyészsége sem gondolta komolyan, hogy ezek az újságok valamiféle veszélyt jelentenek az újdonsült hatalomra, mely különítményeseivel 1919 második felében, a korábban lezajlott vörös terror retorziójaként, oly sok embert gyilkoltatott meg az orgoványi „sötét” erdőben és másutt. A zsidók sajnálatos módon jócskán kompromittálódtak a Tanácsköztársaságban, de megtalálhatók voltak a „Szegedi gondolat”-ot diadalra segítő katonatisztek között is, és így remek támadási felületet nyújtottak mindkét oldalon a demagóg antiszemitizmusnak. „Rettegésben töltöttük napjainkat a kommunizmus alatt. Hiszen zsidó vére szomjazott a tömeg” – olvashatjuk a Hagyomány 1919. december 1-jei számának Mi az igaz-

ság? című vezércikkében. „Akkor az a meglátás rejlett (...), hogy zsidók a kereskedők, zsidók a gyárosok, zsidók a bankárok, zsidók a tőkések, zsidók a fiskálisok, a bérlők, a földbirtokosok, akik tehát mind burzsujok, ellenforradalmárok, és így a proletárdiktatúra érdekében pusztulniuk kell. Akkor százával cipelték el a zsidókat túszoikként, hurcolták őket a forradalmi törvényszék elé, ítélték őket halálra és súlyos börtönbüntetésre. És újjongott a tömeg a zsidók szenvedéseinek láttán.” – hangoztatja a vezércikk, majd így folytatja: „Mebukott a vörös terror. Most meg az a meglátás (...), hogy állítólag 18 000 zsidó vett volna aktív részt a kommunizmusban. És csak ezt látják, és csak ezt tudják. Feledve a zsidó kereskedő, a zsidó gyáros, a zsidó ügyvéd, a zsidó bankár, a tőkepénzes, a bérlő, a földbirtokos, szóval a zsidó ellenforradalmár burzsujok minden gyötrelme, minden kinszenvedése.”

Íme az antiszemitizmus képlete kristálytisztán, bocsánat a képzavarért, mert ez a korlátolt, skizofrén, mocskos valami aligha lehet kristálytisztá. Egy talmudi történetet mesél el a cikkíró: Néró császár rab-szolgáival végigvitette magát Róma utcáin. Alázatosan hajlongva közeledett egy zsidó. „Nem tudod, hogy utálom a fajtádat?!” – kiáltott a császár, majd így szólt a szolgálkhoz: „Üssétek le a fejét!” Nem csoda hát, hogy a zsidók messzire elkerülték Nérót. Legközelebbi kiruccanása alkalmával feltűnt neki, hogy mindenféle embert lát Róma utcáin, csak zsidót nem. Mérgesen felkiáltott: „Miért nem látok zsidót? Hát belpoklos vagyok én, hogy elkerülnek?!” – majd hozzátette: „Üssétek le a legelső zsidó fejét!” Talpnyalói között csak egy akadt, aki meg merte kockáztatni a kérdést: „Birodalmak ura! Te, aki magad vagy a megtestesült igazságosság! Igazságosnak tartod-e halálos ítéleteidet? Hiszen ha bűnös

volt az elébed toladó zsidó, miért büntetted meg az elrejtőzöt? Visszont ha az elrejtőző volt bűnös, miért sújtottad az alázatosan közeledőt?” A császár eszelősen felvetett: „Ostoba! Azt hiszed, hogy az igazságot keresem? Zsidó vére szomjazom, ennyi az egész.”

Egy „Simeon” néven jelölt szerző tollából érdekes írást olvashatunk. „A vészes és véres októberi forradalom súlyos válságba sodorta a felvidéki zsidóságot. A fékevesztett nép tombolt. Hány zsidót öltek meg, űztek el otthonából! (...) A zsidóság vezető férfijait figyelték (Trianon után), mert magyarokat láttak bennük. Dr. Fischer Benő trencsényi főrabbit letartóztatták, és megvádolták, hogy fegyvereket rejtget egy magyar ellenforradalom reményében. Dr. Weiskopf Artúr rózsahegy-i főrabbit hasonló okok miatt a családja szeme láttára annyira megkínózták, hogy szenvedései láttán a felesége megőrült. Klein Sámuel verbói főrabbit egy ágyútűz alá vett vasútállomáson tartották fogva... (...) A szlovákok magyarságuk miatt üldözik őket, a magyarok viszont azért, mert nem magyarok...” – írja Simeon, majd így folytatja: „Hála isten ma már mindez csak emlék. Belátják, hogy ideig-óráig kielégíthetik bosszúvágyukat, kitölthetik dühüket, azonban az iparban, a kereskedelem, a pénzügyi kérdésekben a zsidó ésszel nem nélkülözhetik. Ma már a Rózsahegyben megjelenő hivatalos lap szólítja fel a zsidókat, hogy ne vonuljanak vissza a nyilvános szerepléstől. Vegyenek részt a politikai életben és a közügyek rendezésében. Hiszen ők nem ismernek sem nemzetiségi, sem felekezeti különbséget, előtűk csak egy cél lebeg: a Felvidék felvirágoztatása.”

Cikkorozatunk következő darabjaiban beszámolunk a zsidóság helyzetéről ama ideális, „békébeli” első világháború után. Ez is, mint minden háború, tengernyi szenvedést hozott a világra, de számunkra, zsidók számára mégiscsak emberségesebb volt valamiképpen a rákövetkező másodiknál. Életünket áldozhattuk a lövészárkokban a hazánkért, ami mindenképpen méltóbb halál volt a gázkamráknál...

Magén István

Van fogalmad?

(5)

ÁM-HÁÁREC – (héber) Szó szerint: a föld népe. Általában tudatlan zsidókat értünk alatta, akik nem ismerik a Tóra törvényeit, és ennél fogva nem megbízhatóak vallási szempontból. Egyesek szerint egykori (bibliai) értelme alapján az ~ egyfajta nemzetgyűlés tagja volt.

ÁMIDÁ – (héber) Naponta háromszor, állva elmondott ima (innen a neve: ámidá = állás). Hétköznapokon 18, illetve 19 áldásból áll. Más néven: smone eszré (18). Halkan, nagy áhitattal mondják, és az előimádkozó megismétli – a Sáčhrit és Mincha imáknál – hangosan. A Talmud szerint a jávnei Synhedrion komponálta a második Szentély pusztulása után. A 19. áldást – az eretnekek és besúgók ellen – Smuel Hákátán alkotta Rabban Gamliel, a fejedelem felkérésére.

Szombaton és ünnepnapokon az ~ úgy variálódik, hogy csak hét áldásból áll.

AMORÁK, AMORITÁK – A Talmud (l. o.) Gemará része bölcseinek gyűjtőneve, a Szóbeli Tan magyarázó és értelmezői a Misna utáni korszakban. Hat amorita nemzedéket ismerünk, nagy részük Babilóniában, kisebb hányaduk Izrael földjén működött. Egy fokkal alacsonyabb rangban voltak, mint az őket megelőző tanaiták, a Misna bölcsei (lásd ott).

ÁNI MÁÁMIN – (héber) A Maimonidesnek tulajdonított, tömör „13 Hitágazat” kezdő szavai. Az utolsó előttiben a hívő zsidó hitet tesz amellest, hogy hisz a Messiás eljövételében, ha az késlekedik is.

ANTISZEMITIZMUS – Zsigeri zsidógyűlölet, amely főleg Európában, a keresztény országokban néhol lappang, néhol képtelen vérvadásokat terjeszt és pogromokban tör ki. A múlt század harmincas-negyvenes éveiben, a hatmillió áldozatot követelő vézskorszakban (holokauszt, l. o.) teljesedett ki, míg a mai neoeszemitizmus a holokausztot cáfolván újabb zsidóellenes kilengésekre uszít.

A modern ~ néhol helyi politikai ambíciókat elégít ki, néhol szítói a valós problémákról próbálják ezzel a figyelmet elterelni, de majdnem mindenütt és néha napjainkban is dogmatikus egyházi uszítás áll a háttérben. A 21. században az ~ gyakran Izrael-ellenes jelmezben jelentkezik.

ÁPIKORESZ – (Ápikajesz) Epikurosz görög filozófus, aki i. e. 341 és 270 között élt Athénban, ő „adományozta” az ~ fogalmát a zsidóságnak. Ez egy olyan zsidó, aki istentagadó és kizárólag az élvezeteknek él. Maimonides háromféle ~t különböztet meg (aki tagadja a próféciákat; aki tagadja, hogy az Örökkévaló a forrása az emberi tudásnak; aki tagadja Mózes próféciáját), és a Misnában kimondják, hogy az ~nak nincs része a túlvilági üdvösségben (Szánhedrin 10. fejezet, 1. Misna), míg az Atyák fejezeteiben azt a tanácsot kapjuk, hogy „Tudd, mit válaszolj az ~nak” (Ávot 2,14).

(folyt. köv.)

N. K.

A szerkesztőség bizonyos kommentárokkal nem mindenben ért egyet.

Gyorstalpaló a női minjánnak

Havdala. A sábbát elváltatása a hétköznapról. Bort és egy fonott gyertyát használnak többek között a szertartáshoz.

A Tórából hetenként háromszor: hétfőn, csütörtökön és szombaton olvasunk, az ünnepeken kívül.

Az esküvőn használatos ketubát (házasságlevél) a szertartás előtt tanácsos ellenőrizni, vajon rajta van-e a tanúk aláírása.

A Talmud-tóra, a tanítás a legfőbb feladat. A gyerekekkel való foglalkozás az utánpótlásról való gondoskodást jelenti.

A Sáčhrit elején mondják azokat a bráchákat, amelyek egyikében hálát adunk az Örökkévalónak, hogy nem teremtett nőnek (férfinak?).

Nem elfelejteni: a zsinagógában lent vannak a nők, és a karzaton a férfiak!

PURIMI tarba-barka

Rasszista rovatunk

Feddő jegyzet

Van-e zsidóbűnözés?

Van! De ne vágjunk a dolgok elébe! Napjaink legdivatosabb és egyben legszomorúbb témáját taglalva (cigánybűnözés) állapítsuk meg, hogy vannak olyan bűnök, amelyek elkövetése jellemző lehet egy csoportra, etnikumra stb.

Lapunk, lévén zsidó újság, mindenképp a ránk jellemző bűnökkel szeretne (?) foglalkozni, és nem azért, hogy táptalajt adjunk egyes szélsőjobb honlapok munkatársainak, hanem szeretnénk – amennyire lehet – visszaszorítani a bennünket jellemző bűnöket.

Miről ismerhető fel a zsidóbűnözés? Pl. a szombat megszegéséről, a bűjtök be nem tartásáról, a Tóra törvényeinek figyelmen kívül hagyásáról, a rituális szabályok mellőzéséről és így tovább...

Ennyi!

Előkészület Izrael elismerésére
(Hamasz)

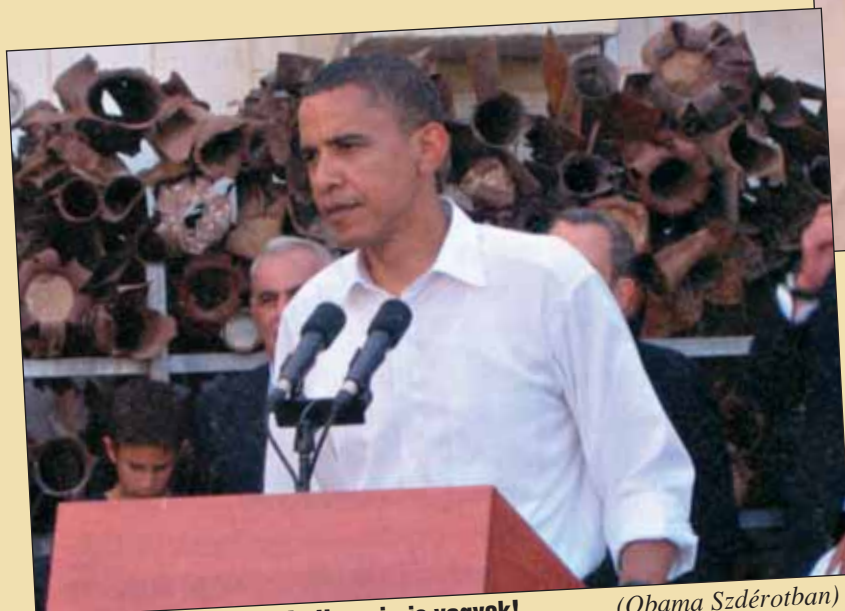
– Williamson püspök úr üdvözlését küldi!

Félelmet gerjesztő

Istenfélelmet gerjesztő

– És el ne felejtsetek, én Hussein is vagyok!
(Obama Szdérotban)

– És hallgassatok mindig Williamson püspökre, ű a mi emberünk!
(David Irving, holokausztagadó)

Engedjétek hozzám a kisdedeket Szdérotból, Askelonból, Asdodból!
(Iványi Gábor)

Olvasóink véleménye

A Szeretkórház dicsérete

Nagy hatással volt rám a munkatársak, főként a beosztott nővérek viselkedése, munkavégzése. Sokszor és sokat voltam különféle gyógyintézetben, de ilyen jól, kedvesen, ugyanakkor hatékonyan nem foglalkoztak velem. De ez nemcsak a betegekkel kapcsolatos, hanem egymással szembeni viselkedésük is példamutató. A betegek ápolása, kezelése érdekében mindent elkövettek. Ezt az érzést más dolgozóval kapcsolatban is éreztem. Még egyszer köszönet minde-
nért.

Tisztelettel:

Bácsy László

Jó hírek Kalocsáról

Az elmúlt év tavaszán kezdtem el foglalkozni a kalocsai neológ temető ügyével, mert évek óta nagy bánatot okozott, hogy anyai dédszüleim és apai nagynéném sírházhoz nem lehet hozzáférni, az egész temetőt áthatolhatatlan bozót borítja.

Mivel a terület az önkormányzat tulajdonában van, a Mazsihisz nem tudott semmit tenni a helyzet javítása érdekében.

Érdeklődésemre eljutottam Kovács Tiborhoz, aki az ortodox temető (Mazsihisz-tulajdon) gondnoka volt, s megígérte, hogy megtisztítja az elhunyt hozzátartozóim sírházhoz vezető utat.

Ugyanakkor rokonaim révén tudomásomra jutott, hogy egy középiskolai pedagógus, Magoné Tóth Gyöngyi könyvet ír a Kalocsán élt zsidóságról. Alig vártam, hogy nyáron személyesen is találkozzak Gyöngyivel, aki közben a helyi Művelődési Központ igazgatója lett.

Gyöngyi akkor már arról számolt be, hogy elkészült a könyv kézírata, melynek kiadását nagy részben az önkormányzat finanszírozza, de pályázatán a Mazsikól is kapott rá támogatást. A témában akkortájt forgatta a helyszínen dokumentumfilmjét Gabor Kalman (USA, Los Angeles) – azaz Kálmán Gábor világhírű dokumentarista filmrendező és tanár.

Az ortodox temetőben példás rend, tiszta környezet fogadott. A neológ temetőben annál nagyobb volt a kontraszt. A ravatalozó épülete, falai rossz állapotban, a temető sírkövei ledőlve, törötten álltak ott, ahol egyáltalán közlekedni lehetett.

A rokonok sírházhoz vezető utat önzetlenül, családja energiáját, idejét is feláldozva, valóban megtisztította K. T., amit ezúton is hála-sal köszönök. Ugyanakkor tudtam, és ennek több helyen hangot is adtam, hogy egyetlen ember nem tudja azt a hatalmas területet rendbe hozni. A polgármester ugyan nem válaszolt személyes megkereséseimre, tettei azonban igazolni látszanak reményeimet: nem engedi a város, hogy az enyészet teljesen birtokába vegye a neológ temetőt.

Magoné Gyöngyi hírt adott arról, hogy közmunkásokkal megkezdtek a temető kitisztítását. Remélhetően a ledőlő sírköveket is helyreállítják, s így a temető újra-avatása is bekerülhet a Kalocsáról elszármazottak június 17–18-ra kitűzött világtalálkozójának eseményei közé. Akkor tervezik egyébként bemutatni Kálmán Gábor filmjét és M. Tóth Gyöngyi könyvét, továbbá a holokauszt 65. évfordulójára mártír-istentisztelet és emlékműsor rendeznek.

A megemlékezésorozat részeként a volt zsinagóga épülete (most városi könyvtár) melletti parkban felállítják a meggyilkolt zsidók ne-

veit tartalmazó emlékművet, mely tartalmilag és formailag is hű mása lesz azoknak a tábláknak, melyeket a túlélők 1948-ban helyeztek el az akkor még működő zsinagóga falai között.

Szívből remélem, hogy a tervek valóra válnak, ehhez azonban az önkormányzat mellett támogatókra is szükség van. Kérem tehát azokat, akik akár a temető felújítását, akár az emlékmű felállítását vagy a találkozót megrendezését támogatni kívánják, keressenek meg engem (e-mail: evimathe@yahoo.com) vagy Magoné Tóth Gyöngyit (e-mail: magojeno@t-online.hu), hogy a részleteket egyeztessük.

Máthé (Beck) Éva

Talmud-tóra oktatás Zuglóban

Miután már több körzet talmud-tóráját felkerestem, most Zuglót látogattam meg.

A vezető: Kovács Ágnes. A jelen lévő öt tanuló körülülte az asztalt, és láthatóan kedvvel és érdeklődéssel vettek részt a foglalkozáson. Kovács Ágnes, aki az ORZSE judaisztika szakának utolsó félévére jár, a héber betűk olvasását tanította, de ezt felhasználta arra is, hogy utalásokat tegyenek a történelem eseményeire és szereplőire, valamint az ünnepi szokásokra és a hetiszakasra is.

Igen megindító volt, hogy az oktatáson együtt vett részt egy nagyapa és kis unokája. Ebben a családban folyamatos a hagyományok átadása a gyermekek számára. Ez alkalommal eljött egy fiatalember is, egyelőre csak érdeklődésből, de a kedélyes hangnem és a meleg hangulat annyira megragadta, hogy a jövőben aktívan részt kíván venni a foglalkozásokon.

Örömmel töltött el, hogy a talmud-tóra oktatás mind tartalmában, mind módszerében elősegíti a vallási ismeretek elmélyülését és gyarapodását.

Dr. Balázs Pál

Levél Izraelből

Megvallom, első ízben akkor hallottam Morvai Krisztináról, amikor egy magyar származású barátunk felhívott bennünket és elmesélte, hogy ez a hölgy feljelentést intézett Magyarország legfelsőbb ügyészehez Izrael állam kormányának tagjai, katonai vezetősége, továbbá ismeretlen személyek ellen, akik szerinte az emberiség elleni súlyos bűncselekmények sorát követték el a közelmúltban lezajlott gázai akció során.

A hír nyomán internetes kapcsolatot teremtettem és mély érdeklődéssel olvastam a szinte felmérhetetlen mennyiségű anyagból arról, hogy a fent nevezett hölgy, aki az ELTE jogtudományi karának docense, életműve során kutatásait többek között olyan nemes feladatoknak szentelte, mint a sértettek jogai, az AIDS-beteg emberek méltósága és jogai, gyermekek bántalmazása, szexuális kizsákmányolás, prostitúció és nőkereskedelem, nőkkal szembeni diszkrimináció és családon belüli erőszak.

Most mindehhez hozzáiktatta Izrael állami és katonai vezetőit és névtelen harcosait, akik részt vettek a gázai akcióban, népi társaság és a legszörnyűbb bűntettek elkövetésével vádolva őket.

Enyhén szólva csodálkozva kérdezem: Hát az hogyan nem ébresztette fel Morvai Krisztina kifoghatatlan igazságérzetét, hogy az „ártatlan” palesztinok majd nyolc éven át lőtték rakétáikkal a gázai határvonal mentén, negyven kilométeres hatóságában fekvő Szdérot városkát és a környező

kibucokat, lelkiileg, fizikailag lehetetlenné téve a normális, nyugodt életet az országnak egy olyan részén, ahol mintegy 900 ezer polgár él?

Hogyan nem vette észre nyolc esztendő alatt, hogy Izrael vezetői, mielőtt a jelenlegi akcióba kezdtek, szinte megszámlálhatatlan alkalommal figyelmeztették a gázai terroristákat, hogy nincs olyan szuverén állam, amely a végtelenségig eltűrje ilyen szerű terrortámadásokat békés polgárai ellen, és az éveken átnyúló provokációért a felelősség kizárólag a gázai Hamasz-vezetőséget fogja terhelni?

Vajon a palesztinok sorsa iránt érdeklődő vajszívű hölgy nem látta, hogy a Hamasz terroristái épp annak az ellenkezőjében bíztak, mint amivel Morvai Krisztina feljelentése vádol bennünket? Tisztában voltak vele, hogy az izraeli demokrácia elvei a zsidóság tiszteltetéséről és az emberi élet szentségéről oda fognak vezetni, hogy Izraelt nyugodtan lehet provokálni, mert nem fog belemenni egy széles körű akcióba a gázai terroristák ellen, mint ahogy ez be is bizonyosodott az elmúlt évek során. Tudták, hogy rettegünk katonáinkért, akik az utcai harcokban életüket veszítik, és attól tartunk, hogy minden elővigyázatosság ellenére ártatlan arab polgárok, asszonyok, gyermekek fizetnek majd életükkel a támadás következtében. A terroristák, éppen mert ismerték az emberi élet értéke iránti vallásos érzékenységünket, azt, hogy nem fogunk polgári célpontokra löni, cinikus embertelenséggel polgári lakásokban bújtak meg, lőszertárait, fegyvereiket lakóházakban tárolták, rakétáikat a civil lakosság és nemzetközi szervezetek közeléből irányították az izraeli területek felé. Feláldozták a lakosságot abban a hiszemben, hogy taktikájuk védelmet nyújt majd az esetleges izraeli támadás ellen, harcok esetén pedig a polgári lakosságot ért minden veszteségért népi társaság vádolhatja Izraelt.

Morvai Krisztina túlságosan képzett, intelligens hölgy ahhoz, hogy mindezek a tények ne lennének többé-kevésbé ismeretesekek számára. Akkor hát vajon miért akar felfeszíteni bennünket a nemzetközi bíróságok ítéletének keresztjére? A válasz igen egyszerű: ez a hölgy, alattomosan, cinikusan kihasználva a magyar nép bizonyos rétegeiben máig létező antiszemita érzelmeket, a többnyire megalapozott elégedetlenséget, a revizionista eszméket, saját politikai jövőjét, karrierjét kívánja egyengetni szinte napirenden lévő kirohanásaival a legális magyar kormány és intézményei, az „arcátlan bitorlók ellen, akik elgyarmatosítják az országot” stb. stb.

E politikai célok megvalósítása érdekében Morvai Krisztina két részre osztja a magyar népet. A „magunkfajtára”, idetartoznak a jobboldali és a szélsőjobboldali érzelmű magyarok, azok, akiknek „csak egy hazájuk van”, nem úgy, mint mondjuk a zsidóknak, akik, ha valami nem tetszik nekik, Izraelbe távoznak, és a „magukfajtára”: idetartoznak mindazok, akiket az „elvtársak” névvel bélyegezik, az arcátlan külföldiek, főleg persze a zsidók, akiket – élükön Simon Peresszel – arra predesztinált a Mindenható, hogy felvásárolják, kifosszák és gyarmatosítsák Magyarországot.

Mindez világosan kitűnik Morvai Krisztina sokoldalú szereplése során, bár a tisztaság képzett jogász lévén persze nem ejti ki ajkán

a „zsidó” szót, tudván, hogy ha ezt nyílt antiszemita kirohanások formájában tenné a demokratikus Magyarországon, különféle kellemtelenségeknek tehetné ki magát. De a jobboldal megérti, és a jövő kádereinek nyilvántartásában kétségtelenül kedvező helyet szán neki.

Miközben e sorokat írom, fellestem magamnak a kérdést: mivel érdemelték ki azoknak a csendőröknek és nyilasoknak az utódai – egyelőre csak szellemi és lelki utódai –, hogy Morvai Krisztina „magunkfajtának” nevezze és keblére ölelje őket? És vajon a magyar zsidóság, amely hosszú évtizedeken át a népességben elfoglalt arányát messze túlszárnyalva járult hozzá Magyarország gazdasági, kulturális fejlődéséhez, az a magyar zsidóság, amely 1940-ben együtt énekelt a magyarokkal az „Édes Erdély, itt vagyunk”-ot, amely a visszatért Bácskán és Felvidéken együtt ujjongott a bevonuló csapatokkal, a zsidó származású magyar Nobel-díjasok és a magyar szellemi élet erősítő zsidó írók, költők, értelmiségiek és szakemberek, ők mind-mind „magukfajták”?

És én? Én vajon hová tartozom? Anyám a harmincas és negyvenes évek elején betegre dolgozta magát a pesti Hutter és Lever szappan- és pipercikkgyárban. Apám hajnalonként gyalog járt be munkahelyére, a kőbányai Kommer és Székely fémipari üzembe, amely nyolc kilométerre volt nyomorúságos hetedik kerületi lakásunktól, mert jövedelmünkől nem tellett villamosjegyre. Jómagamat olyan alkalmazotti minősítéssel rúgtak ki a bukaresti „Előre” nevű központi laptól, ahol újságíróként dolgoztam, amely csak alantas, gyalázatos éhbért biztosító munkahelyek elfoglalását tette lehetővé számomra, azért, mert pozitívan mertem szólni az 1956-os magyarországi forradalomról. Életem mindig egyé forrt a magyar kultúra, irodalom, színház szeretetével és csodálatával. Izraelben héberre fordítottam és kiadtam Mikszáth Kálmán tizen-negy gyönyörű elbeszélését.

Folytathatnám, de inkább megkérdezem: vajon engem a „ma-

gunkfajták” kivételezettjei közé sorolna, kedves Morvai Krisztina? Ne, Isten őrizz! Én már csak megmaradok a „magukfajták” között... Nem akarok piruló arccal nézni a normális gondolkodású és érzésű emberek szemébe.

Weisz Oszkár
Izrael

Deutsch Zsuzsa igazgató főorvosnőnek

Tisztelt Igazgatónő!
Őszinte szívvel köszönöm Önnek és intézetének, hogy befogadták és ápolják kollégánkat, Iványi Klára urológus főorvost életének ebben a végtelenül és méltatlanul kiszolgáltatott napjaiban.

Klára egész életében a betegekért és a kiszolgáltatottakért élt. Most, amikor a sors kegyetlen módon sújtotta, Önökön és néhány régi barátton kívül senkitől nem kapott támogatást, segítséget (sem ő, sem idős férje), hogy korábbi életéhez méltóan csendben, méltóságban, szenvedés nélkül tölthesse el a számára kiszabott időt.

Nagyon kevesen vannak (vagyunk) a mai világban olyanok, akiknek az életét és tevékenységét az elesettek, a betegek, a kiszolgáltatottak megsegítése, a humánus, a kollegialitás alapvetően meghatározza.

Minden betegem sorsa nagyon mélyen érint, most kollégám ügyében keresve a megoldást, a kitérő és magyarózkodó, néha szégyenkező orvoskollégák telefonjainak meghallgatása után igazán megrendített az Ön döntése: azonnal fogadta a rá szorultat.

Tisztelt Igazgatónő!
Sok közös páciensünktől hallottam Önről, tudom, tisztelik és becsülik.

Most magam, valamint Iványi Klára és családja, orvoskollégái, barátai nevében őszinte szívvel csatlakozunk, és köszönjük az adott pillanatban egyedülálló és a mai világban példátlanul gyors, humánus döntését, mellyel segített az elesetteknek!

Hálával és tisztelettel (kicsit elérzékenyülve az események után) egy orvoskolléga:

Wirth Kálmán
urológus főorvos

Programajánlat

MÁRCIUS

Generációk Klubja
(Hunyadi tér 3., félemelet)

A március 2-ai klubprogram a körzet zájain ádári halvacsona-rendezvénye miatt elmarad.

9.: A zongoránál Szirmai Zoltán.

16.: 1848 és a zsidók. Róbert Péter történész, az ORZSE docense tart előadást.

23.: „Tavas van, gyönyörű” címmel Várhalmi Judit mentálhigiénés szakemberrel beszélgetünk.

30.: Tóta Péter Joel rabbi lesz a vendégünk.

A hétfői programok 15 órakor kezdődnek.

8-án, vasárnap, 16 órától pürim, amelyre mindenkit tisztelettel és szeretettel várunk!

Budai Micve Klub
(II., Frankel Leó út 49.)

7-én (szombat) 19.00 órától: Nagyszabású pürimi mulatság a zsinagógában! Vendégeink lesznek: Gerendás Péter, Király Linda, Király Viktor, Klein Judit és Neumark Zoltán.

21-én (szombat) 19 órától: Hithű szimbólumok – érdekességek a zsidó tárgykultúrában, használati tárgyak, jelképek. Vendégünk Kósa Klára keramikumművész. Előadás, kiállítás, vásárlási lehetőség két órában.

28-án (szombat) 18 órától: Klubest. Filmvetítés, kávé, tea. Ezen az estén az Exodus című amerikai fil-

met tekinthetik meg Paul Newman főszereplésével, amely több mint három órában meséli el Izrael állam születését.

Állandó programjaink

Március 2-án, 9-én, 16-án, 23-án, 30-án (hétfőnként) 16.00 órától karbantartó torna csonttrikulációs betegeknak. A körzet tagjai számára ingyenes foglalkozásokat Halmosi Ágnes gyógytornász tartja.

Március 5-én, 12-én, 19-én, 26-án (csütörtökönként) 18.00 órától Frankel Baráti Kör. Csevegés, társasjáték, kártya, sakk. Várjuk új tagok jelentkezését!

Vasárnaponként talmud-tóra oktatás 3–14 évesek részére 10.00–11.30-ig. Információ: 06-30-491-8140.

Az Élet Menete Jeruzsálemben!

Jom háacmáut 2009.

április 26–május 3-ig!

Jelentkezési és befizetési határidő:

2009. március 13.

Információk a

www.eletmenete.hu

vagy a www.aviv.hu

oldalakon

Tel.: +361-343-0420

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Hittanoktatás a Hegedűsben (XIII. ker., Hegedűs Gy. u. 3.) minden szombat délután. 06-20-311-9402.

Festmények vétele! Budapesti galéria a Dohány zsinagóga szomszédságában magas áron, azonnali készpénzfizetéssel vásárolja 19. és 20. századi neves magyar festők műveit. Antik 2000 Stúdió. Üzletcím: 1077 Budapest, Wesselényi utca 9. Tel.: 06-1-344-2728, 06-20-924-5370. www.antik2000studio.hu

Fefájással és mozgásszervi panaszokkal küzdő betegeimet várom Szent István körúti rendelőkben csütörtökönként. Időpont egyeztetés: 30/205-7375. Dr. Rosenberg Ágnes.

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Farkas Zsolt vízvezeték-szerelés, gázkészülék-javítás, lakásfelújítás. Tel.: 242-2028.

Háziorvosi és eü. fogl. rendelés Zuglóban, XIV. Róna köz 6. Szerda-csütörtök 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 251-8525.

Fogorvosi rendelém címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbitestület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermek körülményeit vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbitestulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Könyvnyomatás, füzetkészítés, színes nyomtatás, plakátnyomatás. Messenger: 315-0264.

A Chevra Kadisa sírásót keres a Kozma utcai temetőbe. Jelentkezés: 265-2458.

Végzőkhöz közel turistáknak lakás kiadó. Tel.: 06-30-346-2223.

Budai, II. kerületi, 70 m²-es (+ 9 m² terasz), IX. emeleti (X. em. napozóterasz), 2+1/2 szobás, étkezős (gardrób, külön vécé), örökpanorámás örökklakás tulajdonostól eladó. A lakás felújított, a centrumtól (Mozskva tér) 10 perc. Irányár: 25 500 000 Ft. Érdeklődni: 06-70-454-5723.

Gyógytornát, tornát otthonában vállalok. Tel.: 06-20-354-6156.

Kiadó a Scheiber iskolával szemben 49 m²-es lakás hosszú távra. Érdeklődni: 06-30-594-3402.

Eladó budapesti zsinagógánál tulajdonostól 28 m²-es garzonlakás. Ár: 6 950 000 Ft. Tel.: +36-30-601-6766, melindaf@zalaszam.hu.

Lipótvárosban 62 m²-es, külön bejáratú 3 szobás örökklakás szép házban eladó. 06-70-215-6670.

Minibuszok és taxik rendelkezése. Reptéri és temetői transzferek, iránytaxi Balatonfűre, Bécsbe és Prágába is. 06-20-951-2325, peterminibusz@gmail.com

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
ujelet01@freemail.hu
Főszerkesztő:
Kardos Péter
Olvasószerkesztő:
Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos:
Mazsihisz

Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 3120 Ft
Külföldre 5760 Ft/év
USA és Izrael: 6240 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUB
IBAN:
HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjesztő a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.
Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

Pöttös bögréjétől a hagyatékaig felvásárolom, szemetét elszállítatom, lakását után az összetakarítom. Harsányi Ildikó, 06-30-209-3463.

Irodák, lépcsőházak, homlokzatok festését vállalom. Tel.: 06-70-216-0234.

Kisiparos szobafestést, mázolás, tapétázást vállalom. 06-20-944-3539.

Hiányzik Önnek egy meghitt, bizalmas beszélgetés? Tartalmas társalgás? Hívjon bizalommal egy leinformálható, sokoldalúan művelt társalkodónál. Csak hölgyek hívását várom! T: 207-5879, 70-203-2320.

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay u.–Murányi u. sark, a Garay térenél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Antik csillárok javítása, vétele, eladása. 321-2972. Bp., Hevesi S. tér 3.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc 160. évfordulója alkalmából A Magyar Zsidó Szabadságharcosokért Emlék-bizottság felkéri mindazok jelentkezését, akiknek bármiféle kötődésük van, illetve rendelkeznek ezen eseményhez is kapcsolódó történetekkel, dokumentumokkal, tárgyakkal, ismeretterjesztés, rendezvények céljából, melyek segítenek a magyar zsidóság örökségének, hagyományainak feltárásában. Várjuk továbbá aktivisták, önkéntesek jelentkezését, adományozók felajánlásait. Jelentkezés a szabadságharcos@freemail.hu e-mail címen, a www.zsidoszabadsagharcos.org honlapon vagy a 06-1-352-9153-as telefonon. Kérjük, támogassa adója 1%-ával is egyesületünk feladatait, célkitűzéseit. Adószám: 18195321-42. Várjuk továbbá adományok felajánlását is a 11708001-20557937 számú bankszámlaszámra.

Bécsben dolgozó lányomnak és tanuló unokámnak keresek albérletet. Minden megoldás érdekel. T: 06-30-943-9577, szanto@inform.hu

Az újpesti körzet szeretné a tóráját átvizsgálás után megjavíttatni. Ennek tiszteletdíja meghaladja anyagi lehetőségeinket. Kérjük, szíveskedjenek adományaikkal a segítségünkre lenni. **A körzet** samesz munkákörbe megbízható, nyugdíjas dolgozót keres. Jelentkezését várjuk a 369-0827 telefonszámon, délelőtt. A vezetőség.

Aachen-Köln vonzaskörzetében megbízható zsidó családból származó, magyarul, angolul, németül beszélő fiatal pedagógus és sportedző állást vállalná. Ajánlatokat Dickmann Napsugár, 00-49-240630-37303-ra kérném.

Nagy gyalogos forgalmú helyen (iskolák, egészségügyi intézmények, busz- és villamosmegálló közelében) üzlethelyiséget keresek. Érd.: 06-30-962-8790.

Idős személy ápolását, gondozását vállalná gyakorlattal rendelkező 50-es budapesti nő (akár külföldön is). Telefon: 06-20-455-4187.

Abaktisztítást vállalom. 06-30-964-3406.

Végrehajtási tanácsadás, követeléskezelés ügyvédi háttérrel magánszemélyek és vállalkozások részére egyaránt. Tel.: 06-70-388-8178.

Rákóczi út elején csendes, egyszobás, összkomfortos lakás igényes turistáknak vagy hosszú távra kiadó. Tel./fax: 351-1615.

Idős hölgy gondozását vállalom. 212-0446.

Beteggondozást, háztartásvezetést heti 5 alkalommal, napközben vállalom egészségügyi gyakorlattal rendelkező középkorú nő. Tel.: 06-20-547-1461.

HÁZASSÁG

18 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8-10-ig, este 20-22-ig. E-mail: gyorgyi11@vivamail.hu

Salom társalkodás. Tel.: 316-0265.

Jóképjű, 40-es (171/75 kg, kék szemű, barna hajú), nőtlen, gyermektelen, jó megjelenésű, jól szituált, budapesti, zeneművészettel foglalkozó diplomás fiatalalamber csinos, gyermektelen, filigrán, hajadon vagy elvált hölgyet keres. Azoktól vár választ, akik valóban családot, gyermeket szeretnének. Tel.: 06-70-210-0005. E-mail: szirteslaszlo@yahoo.com

Tisztelt Olvasó!
Volt Szegedi Lakos vagy Diák!
Köszönetünket fejezzük ki, hogy több éven át személyi jövedelemadója 1%-ával támogatta a **Szegedi Zsinagógaért Alapítványt**. Most is erre kérjük: segítse elő a 106 éves csodás Új Zsinagóga és ugyanennyi idős székházunk – benne szociális otthonunk, imatermünk – rekonstrukcióját.
Adószámunk: 18451621-2-06
Kérjük, egyidejűleg támogassa a **Mazsihisz-t** is másik 1%-ával, **technikai száma: 0358**.
Az Alapítvány Kuratóriuma
***

Tisztelt Olvasó!
Volt Szegedi Lakos vagy Diák!
Köszönetünket fejezzük ki, hogy személyi jövedelemadója 1%-ával támogatta a **Hagyomány Szegedi Zsidó Szociális Alapítványt**, amelynek fő feladata a szegedi szeretetotthon fejlesztése, a szegedi temető építményeinek helyreállítása, a hagyományörzés. Kérjük, idén is legyen támogatónk.
Adószámunk: 18460887-1-06
Kérjük, egyidejűleg támogassa a **Mazsihisz-t** is másik 1%-ával, **technikai száma: 0358**.
Az Alapítvány Kuratóriuma
***

Tisztelt Adományozó!
Kérjük, hogy adjának 1%-át a már 12 éve működő **Cödoko Zsidó Szoc. Nevelési és Kulturális Alapítvány** részére ajánlja fel. Alapítványunk zsidó intézmények (kórház, szoc. otthon, klubok, oktatási intézmények) és a zsidó könyvtárak támogatásával foglalkozik.
Adószám: 18049196-1-42.
Adományát előre is köszönjük. Az alapítvány kuratóriuma.
***

Alapítvány a Magyar Zsidó Ifjúságért (Mazsihisz) Alapítványunk a Hasomer Hacaír fő támogatója.
Köszönjük, hogy 2008-ben adójuk egy százalékával minket támogattak. Kérjük ez évben is a támogatásukat, hogy minél több programhoz tudjunk segítséget nyújtani. Alapítványunk közhasznú szervezet.
Adószámunk: 18160855-1-42
Köszegi Lajos kuratóriumi elnök
***

A Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik 2007. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány mint közhasznú tevékenységet folytató szervezet részére felajánlották. Az így kapott 135 174 Ft-ot a Veszprém és környéke zsidósága múltjának kutatására és az Auer Lipót életéről szóló film készítéséhez való hozzájárulásként használjuk fel, a kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy a 2008. évről beadott bevallásukban még többen fogják 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére megtenni, amit előre is köszönünk.
Adószámunk: 18927467-1-19.
***

Kérjük, ajánlja fel személyi jövedelemadójának 1%-át a **Zuglói Talmud-Tóra Alapítvány**, 1146 Budapest, Thököly út 83., **adószám: 18170696-1-42** részére.
Az alapítvány az alábbi közhasznú tevékenységeket folytatja:
– szociális tevékenység, családsegítés, időskorúak gondozása
– tudományos tevékenység, kutatás
– nevelés és oktatás, képességefejlesztés, ismeretterjesztés
– kulturális tevékenység.
Felajánlását előre is köszönjük.
Kurcz Tamásné
kuratóriumi elnök
***

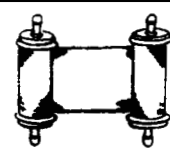
Kedves Barátunk!

Amennyiben méltónak ítéli tevékenységünket, támogassa adója 1%-ával Az **Élet Menete Alapítványt!**
Köszönjük adományát, és szeretettel várjuk Budapestben és Lengyelországban is programjainkon.
Adószámunk: 18184053-1-42
OTP BANK: 11707024-20453651
Kérjük, támogassa alapítványunkat!

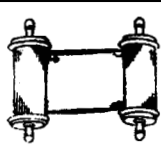
Kézdy György – színművész, alapító
Gordon Gábor – elnök, alapító
Székelyi József – színművész, alapító
1075 Budapest, Síp utca 12.
Tel./Fax: +361-413-55-60
www.eletmenete.hu
***

A Mazsihisz Szeretkórházért Közhasznú Alapítvány kéri, hogy személyi jövedelemadójának 1%-áról az alapítvány javára rendelkezzen.
Az alapítvány célja:
– a Mazsihisz Szeretkórházban a korszerű betegellátási struktúra kialakítása, az intézmény egészségügyi, rehabilitációs, ápolási tevékenységének támogatása, továbbá a kórház mindennapos működésének – a hitéleti követelmények megtartásának – folyamatos segítése.
Adószámunk: 18173503-1-42
Köszönjük a támogatását!
***

Kérjük, támogassa adója 1%-ával a Frankel Zsinagóga Alapítványt!
Adószám: 18114878-1-41

IMAIÓK

Templomok	Péntek este Márc. 6.	Szombat reggel Márc. 7.	Péntek este Márc. 13.	Szombat reggel Márc. 14.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	17.30	9.00	17.40	9.00
Vasvári P. u. 5. (lubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	17.20	9.00	17.30	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.00	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	17.30	8.30	17.40	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Bérecs u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	17.30	8.00	17.40	8.00
Alma u. 2.	17.30	8.00	17.40	8.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.40	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.30	18.00	9.30
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.	18.00	9.00	17.40	9.00
Desseffy u. 23.	17.30	9.00	17.40	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)	17.30	8.45	17.40	8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.00		17.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.00	9.00	17.00	9.00
Débrece (Pásti u. 4.)	17.20	8.00	17.30	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	17.20	8.00	17.30	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.20	8.00	17.15	8.00
Pécs (Füredi u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	16.30		16.30	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	

NAPTÁR

Március 3. kedd
Március 6. péntek
Március 7. szombat

Március 9. hétfő
Március 10. kedd
Március 13. péntek
Március 14. szombat

Ádár 7. vasárnap
Ádár 10. szerda
Ádár 11. csütörtök
Ádár 13. szombat
Ádár 14. vasárnap
Ádár 17. szerda
Ádár 18. csütörtök

Zájinn átadás
Gyertyagyújtás: 5.17
Szombat kimenetele: 6.23
Sábbat záchor
Eszter böjtje
Pürim
Gyertyagyújtás: 5.28
Szombat kimenetele: 6.33
Sábbat pára

1%

Fejezzük ki hálánkat az 1944-ben zsidó üldözöttek életét megmentő és ma már igen idős koruk miatt egyre inkább segítség-re szoruló **Jad Vasem**-kitüntetettek iránt oly módon is, hogy jövedelemadónk 1%-át megsegítésükre ajánljuk fel.

Igaz Emberekért Alapítvány.
Adószám: 18040094-1-42.

Kérjük, hogy lehetőség szerint külön adománnyal is támogassák a kitüntetetteket. Csekk napközben igényelhető a 341-1261 telefonszámon.

Kirándulás

A Hunyadi téri Generációk Klubja (a VI. kerületi önkormányzat, a Terma Zrt. pályázati támogatásával) március 22-én, vasárnap kirándulást szervez.

Indulás a VI. Hunyadi tér 3. szám elől 9 órakor, visszaérkezés a késő délutáni órákban

Úti cél: **Bodrogkeresztúr**, (rabbiház, rabbisir), **Miskolc**, a hitközség és a város zsidó vonatkozású emlékeinek megtekintése, a temető kegyeleti látogatása.

Étkezés: kóser reggeli a buszon, napközben önellátás!

Jelentkezés (nagyon korlátozott számban) és bővebb információ az Új Élet telefonszámán (413-5500/181) a klubvezetőnél, Gál Julinál március 17-éig.

Halálozások

Fájó szívvel tudatom, hogy drága feleségem, **Fruchter Sándorné Darabos Erzsébet** elhunyt. Temetése nagy részvétel megtörtént. **Kardos Péter** főrabbi és **Kardos László** kántor funkcionáltak. Ezúton is hálásan köszönöm mindenkinek az együttérzést. (x)

Púrimi tarba-barka

Zsidó Nyári Fesztivál, 2009: A Csárdáskirálynő egy jemenita társulat előadásában

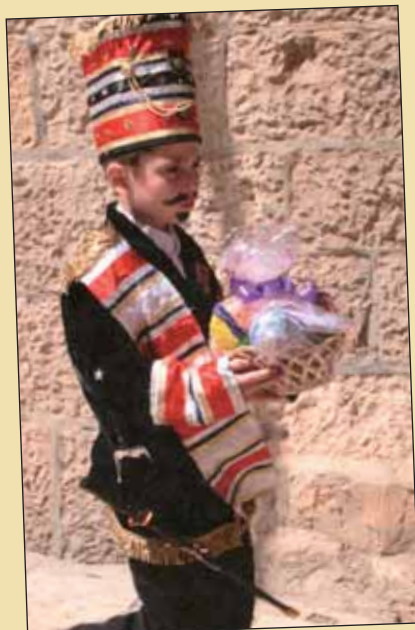
A Műemlék-felügyelőség rendelkezése szerint új egyenruhát kaptak a biztonságiak. Szolgálatban a Dohány zsinagógánál

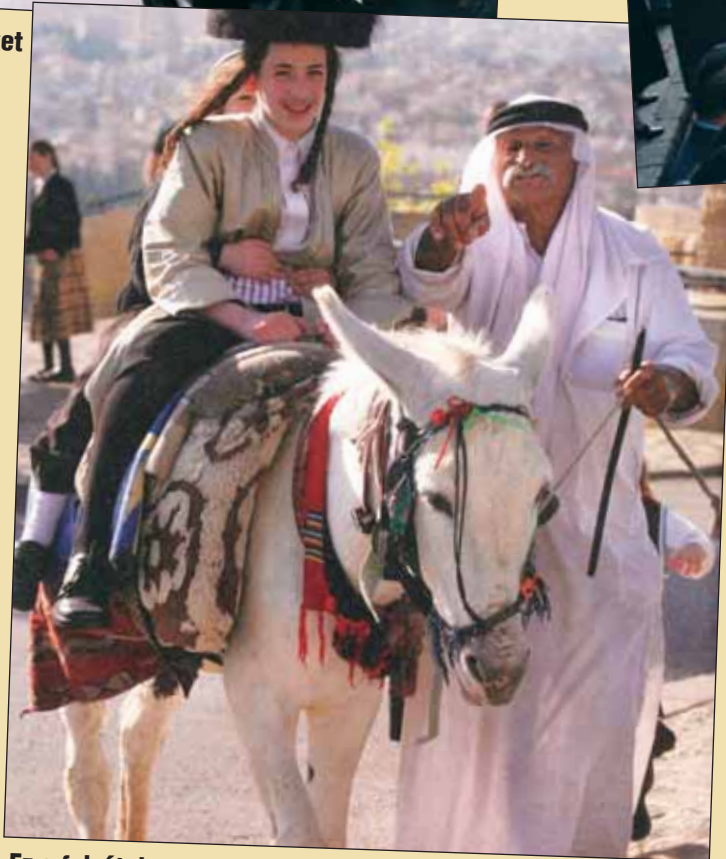
Borüch Hásém, elfogadták jelentkezésünket a Magyar Zsidó Kongresszusba!

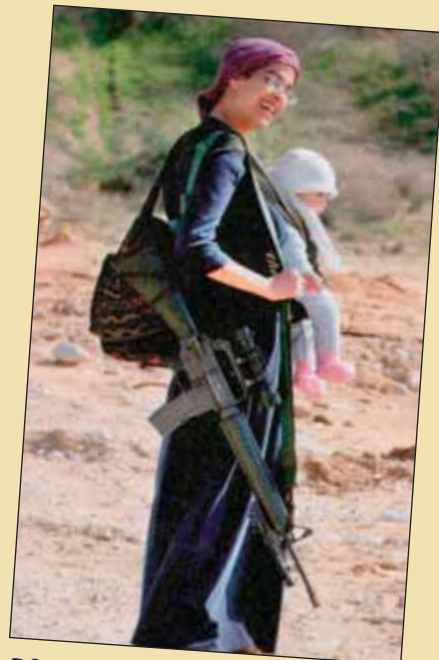
Téves hír kapott lábra, miszerint egyik pesti körzetünk azért alapított szomszédságában egy erotik-centert, hogy ezzel biztosítsák a mindennapi minjánt. A képen látható tömeg egyébként a zsinagógába tart!

Sláchmónesz-futár

Ez a felvétel nem Gázában készült

Bébiszitter Izraelben (1948-?)

Képes világhíradó: ortodox strand Floridában

Hagyomány és megújulás

Púrím Bál és az Öregdiák Klub avatópartija az iskolában!

Az Amerikai Alapítványi Iskola vezetősége meghívja volt és jelenlegi tanulóit és ismerőseiket Púrím Báljára.

Az est fellépő vendége: Gerendás Péter

Időpont: 2009. március 9-e (hétfő)

Program

Ima és Eszter Könyve olvasása: 18.00

Gerendás Péter koncertje: 19.50

Öregdiák Klub Alakuló Parti és Púrím Bál: 21.00

Helyszín: az iskola díszterme

(Bp. VII. kerület, Wesselényi u 44., 3. emelet)

Jegyek a helyszínen válthatók, a bál kezdete előtt egy órával, valamint elővételben az iskola portáján.

(Jegyet rendelni a 06-70-778-9401 számon lehet.)

Jegyár: 2500 Ft/fő

Támogatói jegy: 5000 Ft

A látogató a jegy megvásárlásával elfogadja az A. A. I. házirendjét. Kérjük az urakat fedett fővel megjelenni, valamint hölgy látogatóinkat felkérjük hosszú szoknya viselésére, illetve a felsőttestük befedésére.

Az öregdiákok regisztrációja a díszterem előtti pultnál történik, 18 órai kezdettel.

Portai jegyárusítás: H-Cs: 9-től 16-ig, P: 8-tól 11-ig